

Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

SYLABY – SÚDNA PSYCHOLÓGIA

Semester: letný

Prednášajúci : PhDr. Roland PAVLÍK, PhD.

Obsahová štruktúra predmetu je zostavená z 18 tém všeobecnej časti a zo 17 tém špeciálnej časti okruhov prednášok, súdna psychológia sa zaoberá okrem výučby o psychických determinantoch sociálneho zlyhania aj prehľadom teórií delikvencií a psychických expertíz. Uvádza študenta do problému forenzej agresológie, sexuológie ako aj postpenitenciárnej starostlivosti.

Cieľom predmetu je osvojenie si potrebných teoretických poznatkov a vedomostí zo súdnej psychológie, potrebných na výkon rôznych právnických profesií. Vzdelávací proces je zameraný na nasledovné okruhy tém: Predmet a postavenie súdnej psychológie. Využitie súdnej psychológie v jednotlivých oblastiach. Teórie delikvencie. Vývinové aspekty v súdnej psychológii. Motivácia trestnej činnosti. Osobnosť páchateľa trestnej činnosti z pohľadu súdnej psychológie. Psychodiagnostika v súdnej psychológii. Alkoholové a nealkoholové toxikománie vo vzťahu k trestnej činnosti. Sexuálne poruchy vo vzťahu k trestnej činnosti. Psychológia svedeckej výpovede. Agresológia – psychológia a patopsychológia násilia. Psychologické profilovanie páchateľov. Viktimológia – veda o obeti. Súdnознаecké psychologické dokazovanie. Prognostika a prevencia násilia z pohľadu aplikovaných forenzných vied. Sociálno-psychologické aspekty výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody.

Študenti Právnickej fakulty UMB sa na výučbe zaoberajú najmä týmito nosnými témami predmetu
Súdna psychológia:

- problematika osobnosti v kontexte súdnej psychológie
- komunikácia v súdnej sieni
- rozhodovací proces sudcu.

V rámci výučby je venovaná pozornosť osobnosti v kontexte súdnej psychológie. Do súdnej psychológie sa téma osobnosti premieta predovšetkým ako problematika osobnosti obžalovaného.

Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

Obžalovaní predstavujú špecifickú skupinu páchatel'ov, a to tých, ktorí boli stíhaní a obžalovaní. Platia pre nich poznatky generované o páchatel'och v rámci celej forenznej psychológie. Na tomto mieste sú študenti Právnickej fakulty UMB v Banskej Bystrici upozomení na skutočnosti, ktoré sú dôležité najmä z pohľadu hlavného súdneho konania a teda aj na profesiu sudcov.

Podstatnú úlohu hrá takisto psychologická stránka vystupovania sudcov v súdnej sieni. Ako v každej inej profesii môže i sudca vystupovať rôznym spôsobom a teda v tomto zmysle v rôznej role. Ako príklad je možné uviesť typické protipóly:

- angažovaný, aktívny versus povrchný, pasívny prístup sudcu
- metodický, vecný versus šablónovitý, schematický prístup sudcu
- ľudský, zrelý, dynamický versus strohý, odt'ážitý prístup sudcu.

Študenti majú odpordnášanú orientačnú klasifikáciu štyroch základných typov osobnosti obžalovaných. Túto orientačnú typológiu môžu sudcovia využiť pri svojich úvahách, ako sa pripraviť na psychologické pôsobenie voči konkrétnemu obžalovanému.

1. Socializovaný typ

Obžalovaný tohto typu nazbiera v priebehu svojej životnej cesty dostatočný sociálny kapitál, má utvorené sociálne väzby, disponuje morálnymi hodnotami a primeranými životnými aspiráciami. Spáchaný skutok má skôr epizodický charakter, vybočuje z doterajšej životnej cesty a jeho motivácia je priehľadná, je možné ju pochopiť i z pohľadu vonkajších posudzovateľ'ov (napr. silné situačné tlaky, nedbalostné pozadie, pôvodne nezreteľné zákonné dôsledky konania, potlačenie predstavy o kriminálnej povahe konania). Najlepšie vystihuje osobnosť obžalovaného tohto typu prívlastok normálny.

2. Psychopatický typ

Predstavuje v určitom slova zmysle protipól socializovanému typu. Osobnosť týchto obžalovaných vybočuje z normálu. Psychopatický typ myslí a cíti inak, než väčšina (slušných, konformných) ľudí. Uznáva vlastné zásady a pravidlá konania. Do psychopatického typu spadá rôznorodá skupina obžalovaných, pre ktorých je spoločné úporné odmietanie viny, presúvanie zodpovednosti za svoje konanie na okolie či obeť a pesimistická prognóza ohľadne napravitel'nosti a resocializácie vôbec. Psychopati delia svet na slabých a silných jedincov.

3. Neurotický typ

Osobnosť obžalovaného je nápadná tým, že sa v nej vyskytujú silnejšie a slabšie neurotické príznaky (zvýšená úzkosť, dráždivá slabosť, neurovegetatívne poruchy, depresívne ladenie, hysterické reakcie, nutkavé

Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

vtieravé predstavy a úkony atď.). Je prirodzené, že neurotické prvky osobnosti príznávným spôsobom vchádzajú i do kriminálneho konania. Premietajú sa do motivácie a do spôsobov spáchania.

Mentálne retardovaný typ

Ide o typ páchatel'a, osobnosť ktorého sa vyznačuje nízkou inteligenciou. Jeho všeobecné rozumové schopnosti sú nižšie, než je obvyklé (často je diagnostikovaná inteligencia v pásme mentálnej subnormy alebo ľahkej debility). Inak povedané, ide o „primitívnu osobnosť“ a tomu zodpovedá i obraz, ktorý poskytuje jeho trestná činnosť. Nebýva premyslená, je pre ňu príznačná jednoduchosť a priamočiarosť. Mentálne nedostačivý typ sa často dopúšťa násilnej trestnej činnosti, býva páchatel'om sexuálnych útokov proti inadequate objektom (deti, zvieratá), pri skupinovej trestnej činnosti býva vykonávatel'om nápadov a iniciatívy iných.

Psychológiou obetí trestných činov sa zaoberá relatívne samostatná disciplína – viktimológia. Vysvetľuje, čo to znamená pre bežného človeka stať sa obeťou trestného činu. Študenti majú pomerne podrobne problematiku viktimológie rozobranú. Ďalej je študentom odprezentovaná problematika nasledovných tém : psychologické aspekty súdneho konania, rozhodovací proces sudcu,

Otázky v rámci výučby:

1. Čím sa zaoberá súdna psychológia?
2. Aké spôsoby prejavu sudcu poznáš? Vymenuj ich a vysvetli.
3. K čomu má viesť psychologické pôsobenie sudcu v súdnej sieni? Aké pocity má vyvolať v odsúdenom?
4. Ako sa správa socializovaný typ v súdnej sieni a ako treba s ním jednat?
5. Ako sa správa psychopatický typ v súdnej sieni a ako treba s ním jednat?
6. Ako sa správa neurotický typ v súdnej sieni a ako treba s ním jednat?
7. Ako sa správa mentálne retardovaný typ v súdnej sieni a ako treba s ním jednat?
8. Ako vníma súdna psychológia psychotický typ?
9. Od akých faktorov závisí presvedčivosť svedka?
10. Aké rečové štýly, ktoré sa vyskytujú v súdnej sieni poznáš? Vymenuj ich a vysvetli.
11. Čo je to štruktúrna ambiguita (mnohoznačnosť)?
12. Čo je to efekt očkovania?

Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

13. Čo je to efekt prvej a poslednej informácie?
14. Čím sa riadi rozhodovací proces sudcu?
15. Ako vplýva sociálne postavenie obžalovaného na rozhodovanie sudcu?
16. V rámci privátnych hypotéz o spravodlivom svete, čo je to atribúcia a ako vplýva na rozhodovanie sudcu?
17. Ako vplýva zavinenie, miera spôsobenej ujmy a odškodnenie na rozhodovanie sudcu?
18. Ktoré premenné zohrávajú rozhodujúcu úlohu v procese rozhodovania sudcu?